

HISTÒRIA DE *MATER MISERICORDIAE* (1964-2014). UN PROJECTE DE L'ESGLÉSIA DE MALLORCA VERS LA INCLUSIÓ SOCIAL

Joan Josep Matas Pastor

CESAG-Universidad Pontificia Comillas

Resum: L'article pretén mostrar els trets més importants en l'evolució d'una institució de l'església mallorquina englobada dins l'anomenat tercer sector i, més concretament, que té cura de la formació i la integració social de persones amb discapacitat. El projecte neix i creix sota la direcció i l'aixopluc de la congregació de les Germanes Franciscanes Filles de la Misericòrdia. Estam davant un projecte de caire social i educatiu d'una gran profunditat que arrela en el pensament de l'humanisme cristià tenyit de pedagogia terapèutica. El projecte sorgí dins una mentalitat de beneficència propi de l'Església d'abans del Concili Vaticà II que evolucionà cap a un projecte encaminat a la reforma i la justícia social.

Paraules clau: Educació especial, Justícia social, Història Església, inclusió social, autodeterminació.

Abstract: The article aims at portraying the main features in the growth of a Majorcan church institution which belongs to the so called third sector. This institution cares for the education and social inclusion of disabled. The project was set up and carried out by the "Germanes Franciscanes Filles de la Misericòrdia". We face a complex socio-educational project linked to the Christian humanism tinged with therapeutic pedagogy. The project started as a charity in the pre-conciliar style and developed towards a social change in the post-conciliar way of thinking.

Key words: Special needs, social justice, history of the Church, social inclusion, self-determining.

Rebut el 23 de febrer de 2016. Acceptat el 2 de juny de 2017.

Abreviatures: ASMM = Arxiu Secretaria Mater Misericordiae.

1. Introducció

L'objectiu general que persegueix aquest article és analitzar la història d'una organització o entitat de serveis socials i educatius que ha treballat i treballa en benefici d'un col·lectiu vulnerable com és el de les persones amb discapacitat.

La història de l'organització Mater Misericordiae es pot resumir en una lluita constant realitzada per a la descatalogació i el constant procés de desaprendre els prejudicis perquè la persona amb una discapacitat té el dret a la diferència i a no ser exclòs, té el dret a assumir les seves característiques singulars i la societat ha de contribuir a fer que pugui viure amb la seva diferència. Les associacions i les organitzacions com Mater Misericordiae han anat desconstruint des de l'educació totes aquelles pràctiques discriminatòries i treballant per als drets i la dignitat de totes les persones.

Hem de tenir ben present que la història de la discapacitat és majoritàriament una història de la persecució, la segregació i el control, aquest darrer moltes vegades perquè eren un col·lectiu que amenaçava l'ordre social existent. De fet, aquest col·lectiu només mereixia la compassió de la resta de la societat a través d'accions filantròpiques i caritatives. Durant molts segles ha imperat el model mèdic a l'hora d'interpretar i encaixar socialment la discapacitat. Aquest planteja la discapacitat com a una malaltia que s'ha de curar i, si no és així, el subjecte que la té ha de quedar marginat de la resta de la societat.

Davant això, la societat procedeix a realitzar el que es coneix com la construcció històrica i social de la normalitat i, en conseqüència també de l'anormalitat.¹ D'aquí la importància i la raó social de l'existència d'organitzacions que com Mater Misericordiae han permès a les persones amb discapacitat un gran avenç, des de l'ocultament i l'exclusió, a la progressiva inclusió i visibilitat social.²

Doncs bé, des dels diferents centres i serveis que l'organització ha anat creant i modernitzant durant aquests cinquanta anys s'ha treballat intensament per dur cap endavant la seva missió que no és altra que aconseguir que les persones amb discapacitat i les seves famílies millorin la seva qualitat de vida, facilitant la satisfacció de les seves necessitats i que puguin assolir una vida el més digna, plena i autònoma possible, amb els suports necessaris i les oportunitats que ofereix l'entorn.

Així doncs, Mater Misericordiae és una organització del tercer sector (integrat aquest per institucions o entitats privades organitzades formalment, sense ànim de lucre, que tenen una capacitat d'autocontrol institucional i amb un elevat grau de participació voluntària) que neix i creix a l'aixopluc de la Congregació de les Germanes Franciscanes Filles de la Misericòrdia. Aquesta congregació fou fundada l'any 1856 a Pina per Mn. Gabriel Marià Ribas de Pina i la seva germana Concepció, amb la finalitat específica de servir als malalts i l'educació dels nins i joves de l'àmbit rural mallorquí, aspectes totalment desatesos per l'administració pública d'aquells moments. De fet, els números 57 i 58 de les Constitucions

¹ PRIETO EGIDO, M.: "El reconocimiento de la discapacidad. Estudio sobre la función de las emociones en las relaciones de discriminación y exclusión", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 193.

² VILLA FERNÁNDEZ, N.: "Del ocultamiento a la visibilidad: avances en los derechos de las personas con diversidad funcional durante un siglo (1907-2008)", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 209.

de la congregació fan referència al caire gratuït d'ambdues finalitats conformadores del seu carisma i identitat pròpia. A més, cal apuntar que Mater Misericordiae sorgí en uns moments en què l'administració pública no havia fet res per a aquest col·lectiu i, per tant, les primeres iniciatives recaigueren en mans d'associacions de pares i de congregacions religioses.³

A Mallorca, el sector de la discapacitat ha estat sempre molt actiu. En l'esdevenir dels darrers cinquanta anys són moltes les entitats socials creades generalment per persones afectades i els seus familiars. Aquest fet donarà lloc a l'aparició d'un teixit associatiu ampli i ben estructurat que al llarg dels temps ha sabut donar resposta a les necessitats plantejades pel col·lectiu i, alhora, suplir la passivitat de l'administració pública.⁴

Veurem com les institucions i associacions del sector impulsaran i promouran lleis, institucions, centres i serveis dins l'educació especial tenint com a principi bàsic la necessitat d'una educació personal i diferenciada que tenia com a punt de partida l'especificitat del deficient; per tant, es tractava d'un model basat en la deficiència. Ara bé, al llarg de la trajectòria de Mater aquest model evolucionarà cap a un altre fonamentat en els principis d'integració i normalització legítim per tot el que suposa la dignitat humana i el dret que té tot ésser humà a l'educació.⁵

2. Hipòtesi i metodologia

Hipòtesi: L'organització Mater Misericordiae ha evolucionat des del model mèdic de la discapacitat basat en l'assistencialisme assilar, cap a un model social que proposa, en primer lloc, la integració social des de la diferència i, en segon lloc, la inclusió social de les persones amb discapacitat.

Metodologia: Hem emprat una metodologia quantitativa fonamentada en l'observació documental d'escrits de diferent natura i procedència. En primer lloc, destacar els generats per la pròpia organització com són les actes de l'equip directiu que recullen els temes tractats en les reunions setmanals o quinzanals de la directiva de l'entitat. També destacar els informes que apareixen a les publicacions periòdiques generades per la pròpia entitat que ens informes de fets recollits a posteriori amb un estil més o menys periodístic. No podem oblidar, la correspondència entre el Consell general de la Congregació de les Germanes franciscanes i la directiva de l'entitat.

I, en segon lloc, cal apuntar tots aquells documents externs a l'entitat que ens permeten contextualitzar i ponderar l'acció social duita a terme per l'entitat dins tot el conjunt d'entitats socials que han desenvolupat la seva tasca a Mallorca vers els col·lectius menys afavorits durant la segona meitat del segle XX i principis de segle XXI. Així doncs, cal destacar la història publicada a les webs de les entitats de la discapacitat i la revista *Alimara*, butlletí informatiu del Servei d'Acció Social del Consell Insular de Mallorca.

3 FULLANA PUIGSERVER, P.: *Història de la Congregació de les Filles de la Misericòrdia (1921-1968)*, II, Palma de Mallorca, 2010, p. 345-356.

4 CARO BLANCO, F.: "El segle XX. Un llarg trajecte des de la beneficència al benestar social", a PASCUAL, A. (coord.): *De la beneficència a l'estat del benestar. Història dels serveis socials a Mallorca (S.XVI-XX)*, Palma, 2011, p. 199.

5 VERGARA CIORDA, J.: "Marco histórico de la educación especial", *Revista ESE Estudios sobre educación*, 2, 2002, p. 142-143.

3. Impuls inicial i consolidació del projecte (1960-1980)

Tot començà a la reunió del Consell General de la Congregació de les Filles de la Misericòrdia de dia 27 de maig de 1960 en què es donà llum verda al projecte de construcció d'un conjunt sanatori-docent per a nines paralítiques i d'educació especial al Camí de Son Gotleu de Palma de Mallorca. Aquest projecte es recolzava en dos pilars fonamentals. Per una banda, la finalitat específica de síntesi de servei als malalts i l'educació. I, per altra banda, que en el moment de la seva concepció no existia un centre com aquest a les Illes Balears, a excepció del de Sant Joan de Déu per a al·lots.

L'ànima d'aquest projecte fou, sens dubte, sor Maria Mulet Quetgles, superiora general de la congregació entre 1959 i 1971, que moguda per un interès de servei i d'atenció als més necessitats de la nostra societat inicià, dissenyà i impulsà un projecte que havia d'atorgar visibilitat social i solucionar els problemes del col·lectiu de nines amb discapacitat física i psíquica, per una banda, desatesos des del punt de vista educatiu i sanitari i, per altra banda, exclosos, marginats i sense cap transcendència social a la Mallorca dels anys seixanta. Una Mallorca que gràcies al turisme s'estava enlairant des del punt de vista econòmic i social.

De fet, la fundadora pretenia donar una resposta assistencial i educativa el més adequada possible a les nines discapacitades amb l'objectiu de rehabilitar-les i posant l'accent no pas en els factors innats i constitucionals de la deficiència, sinó més bé en els ambientals i educatius. Així doncs, es partia del principi que tothom pot ser educat, cap nin pot ser considerat ineducable pel fet de tenir unes deficiències físiques i intel·lectuals.

La praxi de l'educació especial en els anys seixanta plantejava l'escolarització amb un currículum propi i, per tant, es constituïa un sistema educatiu paral·lel al sistema ordinari. Ara bé, cal puntualitzar que en aquells anys es partia de la inexistència de centres específics i de gairebé una nul·la escolarització. Val a dir que a l'Estat espanyol fins en els anys setanta només s'atenia la discapacitat sensorial, quedant fora del marc normatiu escolar tots aquells nins i nines que tenien una discapacitat intel·lectual.⁶

El context jurídic i legislatiu en què va néixer Mater Misericordiae fou el de la Llei d'Educació Primària de 17 de juliol de 1945 que en el seu article 33 recollia tot un pla per a l'escolarització dels alumnes amb discapacitats a escoles específiques, tenia cura de la formació dels seus mestres en determinades escoles de magisteri i s'especificava que el foment d'aquests centres es deixava en mans de la iniciativa privada, tant per a discapacitats sensorials com intel·lectuals. Val a dir que aquest article no es desenvolupà fins quinze o vint anys després.⁷

6 GONZÁLEZ GARCÍA, E.: "Evolución de la Educación Especial: del modelo del déficit al modelo de la Escuela Inclusiva", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 431.

7 ZAPATER CORNEJO, M.; GÓMEZ ZAPATER, M.J.: "Las realizaciones en Educación Especial en La Rioja: de 1945 a 2006", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 548-550.

Convé assenyalar que l'engament del projecte es produí en un context de canvis socials i de canvis en l'Església que afectaren la Congregació de les Filles de la Misericòrdia sobretot en la forma d'entendre la seva presència en el món. Els nous aires conciliaris i postconciliaris conduïren, sens dubte, a una lectura més atenta de la realitat per tal de donar una resposta en consonància amb el missatge evangèlic. Així doncs, Mater Misericordiae no s'entén sense tenir en compte aquesta nova mentalitat.

La història de Mater Misericordiae s'inicià físicament amb l'acte de benedicció i col·locació de la primera pedra el dia 8 d'octubre de 1961. Aquest acte fou presidit per Jesús Enciso Viana, bisbe de Mallorca, acompanyat per Mn. Joan Ensenyat, visitador diocesà de la congregació, i pels pares Gaspar Munar, MSSCC, i Bartomeu Nicolau, TOR. Mentre que l'erecció canònica del sanatori-escola es realitzà el 12 d'octubre d'aquell mateix any.

Entre 1961 i 1964 es procedí a la construcció material i humana del projecte. Les obres foren dirigides per l'arquitecte Josep Alcover i tengueren un pressupost de devers disset milions de pessetes, xifra elevadíssima a la Mallorca d'aquells anys. Per tal motiu, les franciscanes posaren en marxa tota una sèrie d'iniciatives diverses per a recaptar fons per l'obra. Així cal destacar el Festival Benèfic pro Sanatori-Escola Mater Misericordiae, que organitzat per alumnes i exalumnes de les franciscanes de la plaça Quadrado i carrer Antillon se celebrà el 25 de febrer de 1962 a la sala d'actes del col·legi Sant Francesc de Palma. Es desenvolupà un programa de varietats en la que es combinaren les representacions teatrals i musicals.⁸ També cal apuntar les campanyes publicitàries emeses a Ràdio Popular de Mallorca amb l'objectiu de vendre paperetes per al sorteig d'un cotxe marca *Dauphine* valorat en 120.000 pessetes.

En definitiva, amb totes aquestes accions i més que es desenvoluparen entre 1961 i 1964, es tractava d'aconseguir doblers per al finançament de les obres i alhora donar a conèixer el centre a la societat mallorquina. No debades, podem afirmar sense cap tibantor que tot el moviment franciscà de Mallorca s'hi volcà en cos i ànima.

Ara bé, no es tractava només d'aconseguir diners i d'atorgar visibilitat social al projecte, sinó també de convèncer als mestres i pares dels centres educatius ordinaris, anomenats normals en aquella època, de la seva bonança i eficàcia per a totes aquelles nines que pel seu retràs no podien seguir el ritme normal de les classes. Esdevingué fonamental apel·lar a l'aparell emocional de la població que històricament havia sentit por, vergonya i, en alguns casos, repugnància vers la discapacitat. Tot plegat, amb l'objectiu de transformar les relacions majoritàries de discriminació i exclusió a unes d'integració i inclusió.

Una bona mostra de la voluntat de rompre prejudicis i convencions el llegim a la circular que sor Maria Mulet Quetglas, superiora general, envià a tots els directors i directores dels centres escolars de l'illa el mes de juny de 1964 amb l'objectiu de captar alumnes:

⁸ AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 1, "Programa de mano del Festival benéfico pro Sanatorio-Escuela Mater Misericordiae".

*Para bien de la infancia y de la Sociedad, confío en que usted nos servirá de enlace y de intérprete ante las familias a fin de eliminar cualquier complejo que pudiera surgir o idea equivocada de no querer mandar a las niñas a un centro de esta categoría, pues creo que debemos hacer comprender que asistimos a un bello despertar de la conciencia social que va aceptando estos problemas y aceptándolos podrá resolverlos, darles solución, ya que son problemas vitales que a todos nos afectan y que todos juntos debemos resolver.*⁹

L'acte d'inauguració del centre fou el dia 25 d'octubre de 1964 i consistí en una Eucaristia a la qual assistiren autoritats religioses, civils, periodistes com Lamberto Cortés i Joaquim Maria Domènech, el quadre de metges del centre i els pares de les nines i les religioses. A continuació, el director metge del centre Josep Francesc Sureda i Blanes dirigí una visita per als convidats.¹⁰

Pel que fa a les instal·lacions, el centre comptava amb quatre pavellons. En primer lloc, un per a paralítiques amb gimnàs i un dormitori amb 38 llits i cunes finançats gràcies a l'ajut de l'Acció Catòlica de Manacor i a la generositat de tot el poble. En segon lloc, un altre d'educació especial amb espai per a 42 nines internes i amb mobiliari de dormitori donatiu de Càrites diocesana. En tercer lloc, les instal·lacions de la comunitat de religioses amb 20 cel·les. I, finalment, les dependències del juniorat i del postulantat que inicià la seva activitat amb 14 novícies.¹¹

Entre 1964 i 1980, el centre, dirigit per sor Margarita Martínez Moreno, esdevingué l'aposta social i educativa més significativa de les franciscanes. De les 12 alumnes dels inicis, en els anys setanta i vuitanta la xifra s'estabilitzà als voltants de 260 aproximadament.

Hem de tenir present que durant els tres primers anys de vida, Mater Misericordiae funcionà com a un sanatori-escola, fins que el 10 de juny de 1967 rebé l'autorització per part del Ministeri d'Educació i Ciència com a centre d'educació especial. Aquest detall propicià que durant els seus primers cinc anys d'existència, l'orientació majoritària fos el model mèdic d'atenció a la discapacitat, que es basava en el dèficit i en treballar per a la rehabilitació i l'eliminació total o parcial d'aquest dèficit. Ara bé, la pregunta sembla òbvia, què succeïa amb tots aquells que no tenien possibilitats mèdiques de rehabilitació? Aquí és on intervenen els principis educatius fonamentats amb l'emulació i no pas amb la competició. No es jutgen els progressos de l'alumne pels dels seus companys, sinó per considerar les seves possibilitats intel·lectuals, el seu ritme d'aprenentatge i el grau de maduració de cada un. Per tant, l'ensenyament no és col·lectiu, sinó que és individual i personalitzat.¹²

Poc després, més concretament l'any 1969, la Diputació Provincial de Balears aprovà la constitució de la fundació pública del Servei de Tractament i Recuperació de Subnormals i s'acordà ampliar i reformar un edifici situat al carrer General Riera com a pavelló per a

⁹ AGC, Apostolados Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 2, "Circular de la Superiora General dirigida a las maestras de Baleares, junio 1964", 1f.

¹⁰ AGC, Apostolados Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 2, "Lista de invitados a la Ceremonia de inauguración del Sanatorio-Escuela Mater Misericordiae", 1f.

¹¹ *Stela*, 13, gener 1965, p. 160-161.

¹² *Stela*, 15, abril 1967, "Nuestro centro en marcha", p. 197.

discapacitats que dona lloc a la construcció i la inauguració del centre de subnormals Verge de la Salut.¹³

Cal assenyalar que en els anys seixanta ja existien a Mallorca altres iniciatives per a l'atenció i l'educació de persones amb discapacitat. Ens referim, per una banda, a la creació l'any 1962 d'Amadip-Esment a iniciativa d'un grup de famílies i, per altra banda, la constitució d'un centre de rehabilitació i educació per a al·lots amb discapacitat a l'Hospital de Sant Joan de Déu de Palma (1955).

Hem de convenir que el context en què neixen totes aquestes entitats i institucions ve caracteritzat per l'existència d'un model assistencial i per un sistema de protecció públic raquític que obligava als ciutadans a recórrer a la beneficència pública o a la caritat de les organitzacions eclesiaístiques davant situacions de dificultat. Estam davant un sistema subsidiari de la iniciativa privada, majoritàriament de l'Església catòlica, i de la família. En el cas de les entitats de la discapacitat, el seu origen i impuls està majoritàriament en les associacions de familiars. Estam davant un model asilar, paternalista i benèfic-assistencial de serveis socials.

Del voluntarisme inicial es passà, ja en els anys setanta, a una professionalització de l'entitat. De la Memòria de Mater Misericordiae de l'any 1979 hem pogut observar que hi havia un total de 73 treballadors en nòmina entre personal de logopèdia i foniatria, d'educació especial i auxiliars, del centre i teràpia ocupacional, de rehabilitació motora (fisioterapeutes i ATS) i de personal d'administració i serveis generals. Aquests, estaven repartits en sis departaments: Rehabilitació; Educació Especial; Centre Ocupacional; Logopèdia; Psicomotricitat; i, finalment, Psicologia, que s'havia creat l'any 1979.¹⁴

Tota l'activitat de Mater com a centre educatiu s'emmarcava en el context sociojurídic de la Llei General d'Educació 1970 que en el seu article 51 tractava de l'educació de "deficients i inadaptats" i considerava que aquesta s'havia de realitzar a centres especials, encara que recollia que per a deficients lleus podria considerar-se la seva educació a unitats especials de centres ordinaris. Aquesta fou la primera llei d'educació espanyola que contemplava l'educació de tots i totes sense exclusions. L'adopció legal del terme educació especial es produí a partir d'aquesta llei. L'educació especial s'entenia com a una modalitat específica, és a dir, com a un sistema educatiu paral·lel al de l'educació ordinària, regulat per les seves pròpies normes i per un currículum específic diferent del general.

En els anys setanta, més concretament l'any 1971 s'inaugurà el col·legi de sordmuts la Puríssima amb una capacitat per a 200 alumnes. Aquesta iniciativa englobada dins la discapacitat sensorial s'insereix plenament dins els paràmetres de l'educació especial proposats a l'esmentada Llei General d'Educació.

Val a dir que a finals dels anys setanta i coincidint amb la transició política s'inicià el procés de creació de federacions. El punt de partida, el trobem el mes d'abril de 1978 quan es creà la Coordinadora de Discapacitats.

13 CARO BLANCO, F.: "El segle XX...", p. 144.

14 AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, carp. 2, "Memoria Mater Misericordiae Centro de Rehabilitación y Educación Especial, año 1979", p. 2.

A tall de conclusió, cal esmentar que des d'un principi i, sobretot, des dels anys setanta, Mater Misericordiae potencïà el concepte d'educació especial vers nomenclatures molt a l'ús a l'època, com anormals, subnormals, retrasats i deficients mentals. Això significava que ja es proporcionava una educació a la mesura de la intel·ligència de l'alumne i que l'ensenyament havia de tenir tantes cares com deficiències o inadaptacions existien.

De totes maneres, totes les iniciatives educatives i socials d'aquests anys no plantegen en cap moment posicions que posin en dubte el model asilar, paternalista i benefico-assistencial imperant aleshores.

4. La integració educativa, laboral i social dels discapacitats (1980-1990)

Els anys vuitanta a l'Estat espanyol suposaren l'inici de la regulació educativa i laboral que propicià un canvi enorme en l'atenció vers el col·lectiu de la discapacitat. Així doncs, de la segregació s'anà cap a polítiques de normalització i integració escolar i laboral, encara que no sempre acompanyades de prou recursos. Es canvià també de manera significativa la terminologia emprada per a la seva denominació. Doncs bé, de deficients, anormals i subnormals es passà a persones amb disminucions, minusvalideses i inadaptacions.

Els anys vuitanta a Mallorca es caracteritzaren per l'impuls de creació de serveis socials integrals a molts de municipis de Mallorca que comptaren amb l'ajut, entre d'altres, d'entitats de les discapacitats que bé ja existien o bé s'anaven creant durant el decenni a iniciativa del moviment de famílies afectades. Aquest fou el cas d'Estel Nou de Sóller (Asanideso), entitat creada l'any 1981 i que contribuï a la creació dels serveis socials municipals. També cal esmentar el cas del Servei de temps lliure per a minusvàlids promogut per la Comissió de Cultura, Oci, Joventut i Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma (1984) i gestionat per la Coordinadora de Minusvàlids.¹⁵

Els anys vuitanta per al sector de la discapacitat són anys de creixement i consolidació en el teixit associatiu, tant pel que fa al nombre d'entitats com per l'augment dels serveis oferits. També es consolidà el moviment federatiu en el sector amb la continuïtat i expansió de la Coordinadora esmentada al paràgraf anterior i amb la creació l'any 1981 de la UNAC, com a plataforma de representativitat i d'interlocució del sector amb l'administració.

Hem de convenir que pel tema que ens ocupa hi ha un abans i un després de la Llei d'Integració Social del Minusvàlid (LISMI), aprovada el 7 d'abril de 1982, que suposava el reconeixement del dret de les persones amb minusvalideses i diferenciava els conceptes de deficiència, discapacitat i minusvalidesa. A partir de la llei es generà, per una banda, tot un andamiatge legislatiu en matèria educativa, i per altra banda, un procés d'instrumentalització de recursos per a la normalització dels serveis i integració de les persones amb discapacitat. Així doncs, esdevingué fonamental l'aprovació el 1983 del Pla Nacional d'Ocupació per a Deficients i del Reial Decret d'Ordenació de l'Educació Especial l'any 1985.

¹⁵ CARO BLANCO, F.: "El segle XX...", p. 144.

Aquesta lluita per la integració social de les persones amb discapacitat vingué acompanyada d'un despertar de la consciència ciutadana del col·lectiu i, per tant, de reivindicació de drets. Això és, la implantació del model social de la discapacitat que posa l'atenció en l'adaptació de la societat a la persona i no pas de la persona a la societat. Així doncs, es tractava d'aconseguir la integració social des de la diferència i la diversitat.

De fet, la integració dels discapacitats en contextos laborals el més realista i reals possibles fou un dels objectius de Mater amb els tallers de formació professional, així com per a la resta d'entitats de la discapacitat. Així doncs, el mes de gener de 1985 s'engegà un taller de fusteria d'alumini que sota la supervisió de professionals donava l'oportunitat d'assolir una integració en el món laboral. Una vegada el taller estigué consolidat, s'inicià el procés de comercialització dels productes, és a dir, s'intentà que funcionàs com a una empresa. Només així s'explica que el director-gerent de Mater, Jesús Luna Fernández, enviàs una carta de presentació als empresaris de la construcció amb el catàleg dels productes i serveis oferits.¹⁶

Totes les iniciatives professionals i laborals desenvolupades dins el centre d'educació especial i, més concretament en el nivell de pretallers, confluïren en la creació el mes de juny de 1989 del projecte ISLA (Integració Social i Laboral). Aquest s'inspirà, justificà i legitimà a través d'arguments propis de l'humanisme cristià que partia de la voluntat d'intentar donar solució als problemes que ens envolten. El problema que es plantejaren els gestors de Mater era què feim amb els alumnes que compleixen 21 anys i han cobert totes les etapes vitals possibles en el centre. Dues eren les opcions que tenien els usuaris de fi de trajecte. Per una banda, el món laboral que emergia amb unes bases inassumibles i molt llunyanes per a la persona amb discapacitat. I, per altra banda, les perspectives de perpetuar-se en el marc d'una activitat ocupacional que per a alguns podia suposar una rutina estèril i gens gratificant. L'opció que assumí el projecte fou la primera, ja que intentà obrir les portes a la pràctica laboral de totes aquelles persones que en funció de les seves possibilitats poguessin desenvolupar aquestes activitats.¹⁷

L'activitat de ISLA es dimensionà en tres nivells diferenciats: centre ocupacional, centre especial d'ocupació i la inserció laboral. Podem afirmar que el centre ocupacional venia a ocupar dues de les quatre seccions dels tallers de formació professional que ja existien en el centre en qualitat de formació professional especial. Així doncs, mantenia una estreta relació amb el centre d'educació especial per a la seva actualització i renovació pedagògica. De fet, el centre ocupacional era entès com a l'alternativa a la integració laboral per a totes aquelles persones que no podien incorporar-se al sistema ordinari de treball, ni a un centre especial d'ocupació.

Per tant, el centre ocupacional gaudia d'una doble funció. En primer lloc, d'ajust personal amb activitats que tenien per objecte una rehabilitació estructural de la persona i una millora de la relació amb el seu entorn cívic. I, en segon lloc, l'ocupació terapèutica consistent

¹⁶ AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 2, "Carta del director de Mater als empresaris de la construcció", 18 febrer 1985, 1 f.

¹⁷ AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 2, "Proyecto ISLA, Palma de Mallorca, junio 1989", p. 3.

en tasques amb què evitant les simples ocupacions rutinàries o estèrils, l'usuari s'adonés de l'assoliment d'un resultat material satisfactori. En cap cas, no era objecte prioritari ni fonamental de l'ocupació terapèutica assolir productes adreçats a una posterior comercialització. Això ho veurem a una etapa més recent.

Pel que fa al centre educatiu, el més significatiu fou la implantació de la LODE a partir del curs 1986-1987. Com afectà la dinàmica del centre? En primer lloc, es constituí el primer Consell Escolar el dia 9 de juliol de 1986 amb els membres que a continuació assenyalam: sor Francesca Perelló Sastre, sor Caridad Jiménez i Jesús Luna Fernández, com a representants de la titularitat; Antoni Adrover Cabrer, Francesc Cortés Valls, Carlos García Cabrera i Purificación Gómez Munuera, com a representants dels pares; i, finalment, Vicenta Gallego Cortés, Francesca Jaume Guardiola, Carme Prohens Gil i Maria Àngels Reus Marí, en representació del professorat.¹⁸

En segon lloc, s'inicià l'activitat escolar en els quatre nivells previstos a la llei i que ja anaven funcionant, és a dir, maduració, iniciació, escolar i pretallers. Cal afegir que les àrees de llenguatge, dinàmica, social, plàstica i matemàtica seguien funcionant de manera transversal a tots els nivells abans esmentats.

Durant els anys vuitanta es consolidà l'organigrama intern de l'entitat. Una Junta facultativa integrada per representants de la titularitat, direcció pedagògica i responsables de departament era l'encarregada de marcar les pautes d'acció de l'organització. A escala departamental, se'n consolidaren quatre: Educació Especial, Tallers, Rehabilitació i Logopèdia. Aquest darrer gaudí de projecció exterior, ja que va ampliar els seus serveis oferint-los a les famílies i escoles del barri de Son Gotleu. De fet, el 15 de setembre de 1987 entrà en funcionament la Unitat de Logopèdia i Psicopedagogia de Son Gotleu a les dependències del despatx parroquial situat al carrer Tompas Rullan, 64. Aquesta unitat oferí quatre tipus de serveis: de reeducació i teràpia del llenguatge; de suport psicopedagògic; de teràpia per a l'atenció de la hiperactivitat i trastorn de conducta; i, per últim, de teràpia i atenció familiar, en general.¹⁹

Pel que fa al nombre de persones ateses en els diversos centres i serveis de l'entitat, val a dir que es passà de 246 en el curs 1980-81 a 294 durant el curs 1989-90. D'aquests, els tres tractaments més freqüents foren el de pedagogia terapèutica, logopèdia i fisioteràpia.

Ja per acabar l'epígraf voldria afegir que en el curs 1988-89 es commemorà el 25è aniversari del centre. Per tal motiu, s'organitzaren tota una sèrie d'activitats tant de dinamització interna, com de projecció exterior. D'entre elles, cal destacar l'exposició de retalls de premsa, fotografies i treballs dels alumnes que resumia els 25 anys d'història del centre. S'aprofità l'avinentsa per a convidar periodistes, escoles i altres col·lectius a una jornada de portes obertes per a donar a conèixer les tasques i activitats que es realitzaven en el centre.

¹⁸ AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 2, "Correspondència. Actes del Consell Escolar. Constitució del primer Consell Escolar", p. 2.

¹⁹ AGC, Apostoldado Colegios. Mater Misericordiae. X 50, Carp. 2, "Servei de Logopèdia i Psicopedagogia. Presentació. Unitat de Son Gotleu", p. 3.

5. La multidimensionalitat de la discapacitat (1990-2000)

Els anys noranta suposaren un gir copernicà en la conceptualització teòrica de la discapacitat. Així doncs, l'any 1992 des de l'Associació Americana per al Retràs Mental (AAMR) es considerà aquest no com un tret absolut i definitori de l'individu, sinó com a una situació, caracteritzada per limitacions funcionals per al desenvolupament de les tasques i rols esperables de la persona en una situació determinada, resultat de la interacció d'una sèrie de dimensions personals i contextuals que han d'orientar el disseny de suports que millorin aquest funcionament.²⁰

Tot plegat, significava un canvi del model del dèficit cap a una orientació funcional que feia èmfasi en els suports, amb l'objectiu classificador i, en especial, per a la previsió d'aquells que permetien millorar el funcionament de la persona en els entorns de vida típics per als seus iguals en edat i cultura.

Aquest nou paradigma es reflectí en la configuració i aplicació de la LOGSE (1990) pel que fa al tractament educatiu de la discapacitat. La llei, entre altres coses, establia un únic sistema educatiu amb uns mateixos objectius per a tots els estudiants. Això implicava que els escolars amb discapacitat no eren valorats en virtut d'aquesta, sinó, en primer lloc, en la seva qualitat d'alumnes i, posteriorment, en funció de les seves necessitats educatives especials. Aquestes eren reconegudes com a heterogènies i variables en funció de la persona concreta. Afegir que la llei va eliminar definitivament la possibilitat de construir un currículum específic per a l'alumnat de NEE a partir de les seves diferències i, per tant, s'imposà l'obligació de dur a terme una adaptació del currículum únic a la diversitat intrínseca de cada estudiant amb discapacitat.²¹

Pel que fa a l'educació especial, la LOGSE es desenvolupà en el Reial Decret 696/1995, de 28 d'abril, de l'Ordenació de l'Educació d'alumnes amb necessitats educatives especials. D'aquesta normativa se'n deriven tres aspectes fonamentals. En primer lloc, per primera vegada apareixia a la nostra legislació la nomenclatura discapacitat sensorial, motora o psíquica per a referir-se a aquests tipus de necessitats. En segon lloc, s'introduí el principi d'atenció a la diversitat de capacitats, interessos i motivacions de l'alumnat i, per tant, l'aplicació d'adaptacions curriculars significatives, encara que afectassin els elements prescriptius del currículum. I, en tercer lloc, també es configuraren els itineraris que havien de seguir els alumnes dels centres d'educació especial: educació infantil, educació bàsica obligatòria (EBO) i, finalment, transició a la vida adulta, que era una adaptació de la formació professional. Així doncs, es plantejava una escolarització fins als vint anys en els centres específics.

Només des de l'òptica de la multidimensionalitat de la discapacitat podem entendre la consolidació i ampliació de serveis ja existents en els decennis anteriors, així com l'engorgament de nous serveis fruit, sens dubte, d'una lectura atenta de la realitat i a la

20 APARICIO ÁGREDA, M.L.: "Evolución de la conceptualización de la discapacidad y de las condiciones de vida proyectadas para las personas en esta situación", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 132-133.

21 OLMOS SANTANA, O.: "La transición a la democracia en la atención educativa a las personas con discapacidad. Análisis legislativo", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 531.

necessitat de donar-hi una resposta per part de la titularitat i d'uns professionals moguts pel desig d'assolir una vertadera i autèntica justícia social. La idea és treballar totes les dimensions i facetes de les persones amb discapacitat i les seves famílies.

A l'epígraf anterior hem parlat del projecte ISLA que s'anà ampliant tant des del punt de vista quantitatiu com qualitatiu. De fet, la xifra d'usuaris passà de 36 l'any 1991 a 50 l'any 1994, per arribar a finals del decenni a una cinquantena de persones ateses. A més a més, l'any 1994, gairebé cinc anys després de la creació del centre ocupacional, es pogué engegar un centre especial d'ocupació. També augmentà i es diversificà l'oferta de cursos de formació ocupacional basats en la confecció, la fusteria, els manipulats per a diversos sectors industrials i serveis forestals i activitats agràries. Aquest darrer es pogué desenvolupar gràcies a la cessió i l'arregament de la finca rural de Sa Cabaneta, propietat de les religioses franciscanes, que fins a l'any 1995 romangué abandonada.²² Val a dir que l'impuls i consolidació de les activitats agràries i forestals vingué arran de la participació del Centre Ocupacional ISLA en el programa HORIZON II (Fons Social Europeu), amb el desenvolupament d'un projecte formatiu denominat *Itinerario formativo para la integración de jóvenes minusválidos en el área de servicios forestales y actividades agrarias*.

Els nous serveis o projectes nascuts i impulsats en aquest decenni foren tres. Primer, la introducció d'una nova metodologia en la fisioteràpia, més concretament el mètode *Vojta*, aplicat a tractaments de paràlisi cerebral i a alteracions motòriques infantils i juvenils. Aquesta nova teràpia fou introduïda per dues germanes franciscanes, Margalida Mateu Coll i Carmen Jiménez, que feren un curs de formació d'aquesta teràpia abans de l'estiu de 1990. Val a dir que avui en dia encara s'empra aquesta metodologia en els tractaments de fisioteràpia del centre.²³

En segon lloc, dins l'esfera educativa apuntar la creació el mes de maig de 1998 de la unitat d'atenció específica per a persones discapacitades profundes. Aquest projecte fou batiat com "L'espai dels sentits" i tenia com a objectiu la intervenció globalitzada de les necessitats humanes més bàsiques, oferint a la persona estímuls sensorials per a assolir un equilibri interactiu amb l'exterior a través dels sentits que són les primeres vies d'informació. Doncs bé, es tractava de potenciar el desenvolupament personal i millorar la comunicació amb l'entorn apropant la informació que arriba a través dels sentits; informació, per una banda, necessària per al desenvolupament de qualsevol ésser humà, i per altra banda, a la que no hi poden accedir per si mateixos.

La unitat de "L'espai dels sentits" es basava en el mètode de desenvolupament *Esnuzenel*, vocable format per dues paraules holandeses, *Snecenel* i *Ducenel*, que fan referència a experimentar, sentir i explorar a través del joc noves sensacions o sensacions adormides. El mètode consisteix en estimular els sentits –vista, oïda, olfacte, gust i tacte– en unes condicions ambientals òptimes per a poder treballar cada sentit de forma aïllada i concentrada.

²² AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 2, "Carta de Jesús Luna Fernández, gerent de Mater, a la superiora general, 11 gener 1995", p. 2.

²³ *Boletín Informativo*, 52, juliol 1990, "El consejo informa. Estudios", p. 82-83.

I, en tercer lloc, cal fer esment al projecte de pisos tutelats que nasqué entre finals de 1990 i primer trimestre de 1991. Sens dubte, el projecte neix de la sensibilitat de les franciscanes vers els col·lectius i persones menys afavorides econòmicament i en risc d'exclusió social. Doncs bé, es tractava de donar aixopluc, conhort i sentit de vida a un grup de nins del centre que per les seves connotacions i per la seva situació social es trobaven totalment desemparats i abandonats, al mateix temps que l'ambient en què es movien era totalment perjudicial per a la seva formació i desenvolupament.²⁴

La novetat que suposava el pis-llar era que pretenia ser un model residencial alternatiu dirigit a proporcionar una llar estable ubicada en la comunitat on els discapacitats poguessin desenvolupar la seva autonomia personal i social. La seva constitució significava assumir un doble compromís. Per una banda, transformar de manera progressiva la tradició institucionalitzadora que fins aquells moments es presentava com a única alternativa possible. I, per altra banda, era un intent d'assumir una actitud més exigent que reconeixia en el discapacitat uns drets i uns deures iguals a tots els ciutadans.²⁵

Els objectius específics del servei s'agrupaven en dos blocs. Primerament, tots aquells que repercutien en el benestar físic del discapacitat, això era vetllar per la salut i promoure iniciatives per a la millora de les condicions físiques dels nins, establir unes normes de seguretat i afavorir l'aprenentatge de recursos davant situacions imprevistes i urgents, cuidar el manteniment de l'habitatge, adquirir hàbits d'higiene, presentar un comportament d'acord amb les normes de convivència establertes pels mateixos usuaris, entre d'altres. I, en segon lloc, aquells objectius que redundaven en el benestar social dels nins, com eren l'elaboració de programes individuals d'ajust social, participar en les tasques domèstiques i participar adequadament en la vida social de barri.

Al llarg dels anys noranta s'engegaren tres projectes de pisos tutelats. Dos a Son Gotleu i una altra una casa que la congregació tenia a S'Aranjassa.

Pel que fa a la projecció exterior de l'entitat, cal destacar la seva presència en la Plataforma de Defensa del Menor, creada el 6 de novembre de 1990 dins el marc del Pla d'actuació del Servei d'Acció Social del Consell Insular de Mallorca, com a reacció a la negativa del Parlament espanyol a transferir les competències sobre menors, i integrada per altres entitats i organitzacions socials com la Federació d'Associació de Veïns, la Coordinadora de menors de l'Església, Justícia i Pau, Federacions d'APAS de Mallorca, entre d'altres.

Per últim, cal assenyalar que la projecció exterior de l'organització es va veure reforçada per la concessió del Premi Popular 1998 de COPE Mallorca. Premi concedit per l'excel·lent i silenciós treball que s'estava realitzant en la societat mallorquina a favor dels discapacitats físics i psíquics. El premi fou lliurat pel bisbe de Mallorca, Teodor Úbeda Gramage, a sor Antonia Barrilero Cañadas, superiora general, el dia 30 de novembre en el decurs d'un sopar celebrat a Ses Cases de Sa Font Seca de Bunyola.²⁶

24 AGC, Apostolado Colegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 1, "Carta de sor Caridad García, representant de la titularitat, a la superiora general, 14 novembre 1990", p. 2.

25 AGC, Apostolado Golegios. Mater Misericordiae, X 50, Carp. 1, "Proyecto Piso-Hogar Mater", p. 3.

26 *Boletín Informativo*, 70, febrero 1999, "El Consejo Informa. Premio Populares de la COPE", p. 202.

6. Cap a l'educació inclusiva i l'autodeterminació (2000-2014)

La Declaració de Lisboa (2007) presentada com a conclusions de l'audiència sobre "Joves veus: Encontre sobre diversitat i educació", organitzada per l'EADSNE (*European Agency for Special Needs and Inclusive Education*) i el Ministeri d'Educació de Portugal, ens ofereix el testimoni de persones amb discapacitat en relació a les seves exigències en matèria educativa. Entre altres coses, dedicaren un paràgraf per a recollir la seva opinió sobre l'educació inclusiva en el que reconeixen els seus beneficis respecte a l'adquisició d'habilitats socials, riquesa d'experiències, preparació per a la vida real i interacció social. A la seva conclusió afirmaven:

*La educación inclusiva es la mejor si las condiciones son óptimas para nosotros. Debe haber apoyos y recursos suficientes, así como docentes con formación adecuada. Los profesores han de estar motivados, bien informados y deben comprender nuestras demandas. Requieren una buena formación, deben saber preguntar lo que necesitamos y estar coordinados correctamente durante toda nuestra escolarización.*²⁷

Val a dir que les demandes del mateix col·lectiu foren canalitzades a través del moviment per a l'autodeterminació que es vertebrà a través de la difusió de la filosofia de Vida Independent, creada entre els anys seixanta i setanta a la Universitat de Berkeley (Califòrnia) per Ed Roberts, estudiant amb diversitat funcional física molt acusada. La materialització pràctica d'aquest moviment dins Mater Misericordiae es produí als inicis de segle XXI amb l'engegament del programa per a la creació de grups d'autogestors que, sens dubte, pretenien donar resposta als desafiaments llençats per veus autoritzades a favor del dret a decidir de les persones amb discapacitat.

A l'Estat espanyol aquest moviment s'inicià l'any 1998, però a les Illes Balears arribà gairebé dos anys després, essent Mn. Josep Antoni Fuster, des de l'organització Mater, el primer que el liderà a l'illa. Cal apuntar que l'any 2010 existien nou grups d'autogestors a les Illes Balears, dels quals quatre pertanyien al Centre Isla de l'organització Mater Misericordiae. L'autogestió fou i és definida com el procés que permet a les persones amb discapacitat desenvolupar-se a través de l'adquisició de les aptituds convenients i amb els suports adequats. De fet, l'autogestió reforça a les persones amb discapacitat en la seva capacitat de representar-se elles mateixes, fer eleccions i controlar la seva pròpia vida. A cada grup hi ha una persona de suport que facilita l'assoliment dels objectius del programa en i amb el grup. En definitiva, els grups d'autogestors expressen de manera reiterada el seu desig d'independència i de participar en la vida de la comunitat.²⁸

Sens dubte, el projecte estrella de començament de segle XXI, no tant pel tipus d'activitat o servei, que ja s'anava oferint, sinó pel que suposava tenir una nova instal·lació i ampliació dels serveis oferits, fou el de la construcció del nou Centre Ocupacional ISLA en el carrer Joan Coll, cantonada Gabriel Carbonell de Son Gotleu. Aquesta nova construcció permeté

²⁷ LÓPEZ TORRIJO, M.: "El derecho a una educación inclusiva de las personas con discapacidad en las Declaraciones Internacionales", *El largo camino hacia una educación inclusiva: la educación especial y social del siglo XIX a nuestros días*, XV Coloquio Historia de la Educación, 1, Pamplona, 2009, p. 168.

²⁸ CAÑELLAS, N.: "Los marchosos reivindican sus derechos", *Mater Magazine*, 2, desembre 2010, p. 2.

centralitzar tots els serveis de l'organització a un mateix espai, des de l'educació infantil fins a les activitats ocupacionals dels adults. També permeteren doblar el nombre d'usuaris del Centre ISLA, és a dir, d'una cinquantena al centenar. Tot plegat, aquest procés d'ampliació perseguia l'objectiu d'adaptar-se a les noves tendències, tant pel que fa a les activitats ocupacionals productives, com dels serveis complementaris que exigien instal·lacions, maquinàries, mobiliari i espais adequats, adaptats i funcionals.

La inauguració del nou centre es féu el dia 4 d'octubre de 2003 en un acte en el qual hi assistiren les principals autoritats religioses i polítiques de la nostra comunitat, i del qual se'n feren ressò els quatre diaris generalistes locals de l'illa. El centre es projectà per a donar resposta, suport i formació a un grup d'un centenar de persones. Les activitats que s'hi duïen a terme eren de quatre tipus: activitats ocupacional i terapèutica; ajust personal i social; formació i preparació laboral; i, finalment, tractaments rehabilitadors.

Pel que fa a l'organització interna, en el tercer trimestre del curs 2002-03 es posà en funcionament l'Equip directiu de l'entitat que substituï la Junta facultativa. Aquesta darrera s'havia reunit durant el curs 2001-02 per tal d'analitzar la reorganització del centre. Aquesta nova organització donà lloc a la creació de quatre àrees fonamentals, Educació, Adults, Habitatges i Residència i Administració i Secretaria, i tres àrees complementàries com eren Recursos Humans, Recursos Tècnics i Atenció Social i Familiar. Val a dir que els seus responsables eren els que conformaven l'equip directiu.

La comunicació interna i externa de l'entitat és un altre dels temes que preocupen l'equip directiu. De fet, a principis de l'any 2004 ja es plantejava la creació d'una revista de l'organització, així com la creació d'una pàgina web, uns tríptics i targetes de visita dels principals serveis.²⁹

Pel que fa a la revista, no fou fins l'any 2007 que s'engegà un butlletí informatiu bimensual adreçat als professionals i famílies de l'entitat. Es tractà d'un instrument de comunicació intern no professional, és a dir, estava fet pels mateixos professionals, usuaris i famílies del centre. No obstant això, el mes de juny del 2010 aparegué el primer número de *Mater Magazine*, del que se n'editaren tres números amb una periodicitat semestral i un tiratge de mil exemplars. El sorgiment de la revista és una conseqüència directe de la implantació dels processos de qualitat, iniciats a començament de l'any 2005, que posaven de manifest la necessitat d'implementar sistemes de comunicació interns i externs per tal de compartir l'eficàcia del centre amb l'entorn més immediat.³⁰

La preocupació pel manteniment dels canals de comunicació és constant entre els membres de l'equip directiu. De fet, es determinà la realització d'una jornada de portes obertes el 22 de maig de 2010 aprofitant la jornada esportiva i familiar amb l'objectiu de donar a conèixer l'entitat als proveïdors, futurs usuaris i, en general, a la societat mallorquina.

29 ASMM, Actes Equip directiu (2003-2014), "Acta reunió 26, 21 de gener de 2004", p. 1.

30 LUNA, J.: "Comunicar es compartir", *Mater Magazine*, 1, juny 2010, p. 1.

Cal apuntar que el tema de la comunicació gaudia i gaudeix d'una elevada dosi de voluntarisme, però que hi manca una planificació i professionalització de la matèria. Una bona prova d'això és el debat que es generà entre els membres de l'equip directiu l'any 2012 sobre la conveniència o no d'incorporar les xarxes socials a la seva estratègia comunicativa. Finalment, s'optà per no implantar cap xarxa social amb una doble argumentació. Per una banda, no es volien assumir els riscos de posar fotografies d'usuaris a les xarxes, malgrat tenir l'autorització prèvia dels implicats. I, per altra banda, l'enorme volum de feina que suposaria el seguiment i actualització de la xarxa sense comptar amb un *community manager*.³¹

Els darrers deu anys en la història de la inserció laboral dels discapacitats ve marcat per la creació de centres especials d'ocupació i, sobretot, pel plantejament de sortides laborals reals per al col·lectiu. Només des d'aquesta òptica podem entendre la inauguració el dia 23 de maig de 2006 del Centre Especial d'Ocupació Sa Cabaneta amb el projecte "Iguals Natura". La novetat residia en què la granja escola oferia visites guiades per a escolars realitzades per monitors amb una discapacitat. Més recentment, durant el mes de maig del 2011 obrí les portes l'Hotel social d'interior Es Convent a Ariany que suposà la creació de 12 places d'ocupacional a més de la inserció de Mater en el món de l'empresa social. Cal recordar que la comercialització de l'hotel és idèntica a qualsevol empresa del món de l'hoteleria, és a dir, a través de centrals de reserves com *booking.com* o *Hotelbeds*.

Per acabar podem referenciar que un dels eixos transversals dels diversos projectes que s'han engegat en el centre i que també han servit com a element de projecció exterior i de sensibilització social a favor del col·lectiu és, sens dubte, la natura, el medi ambient i la protecció i difusió del nostre patrimoni natural. Cal remarcar que l'amor per la natura i la seva conservació formen part intrínseca del carisma franciscà. No debades, cal mencionar dins l'àrea d'educació el projecte "Per a una escola sostenible" (2004-05) i el programa "Art i Natura" (2010), aquest darrer basat en el *land-art*, tendència artística en la utilització d'un marc i materials naturals, com fusta, terra, pedres, arena, roques, entre d'altres. Les obres d'aquest estil es troben a l'exterior, exposades i sotmeses a l'erosió natural.

31 ASMM, Actes Equip directiu (2003-2014), "Acta reunió 148, 18 de juny de 2012, p. 2.

7. Conclusions

Mater Misericordiae ha estat i és l'obra de referència identitària de la Congregació de les Filles de la Misericòrdia, ja que els dos pilars bàsics de l'entitat, com són educació i sanitat, coincideixen amb el seu carisma fundacional.

Podem afirmar que estam davant una obra d'Església per al món i dins el món construït amb la inspiració de l'humanisme cristià. Sens dubte, hem repassat les principals fites d'una institució que vol ser motor de transformació social, de construcció de persones, de famílies, de barri i, en definitiva, una escola de ciutadania en un sentit ample del terme.

Hem vist com l'organització Mater Misericordiae va ser una entitat genèrica de la discapacitat pionera a Mallorca i com de manera progressiva es va anar adaptant a les noves conjuntures socials i polítiques, sobretot a partir de la transició cap a la democràcia i durant tot el procés autonòmic. També cal puntualitzar que ha esdevingut una entitat que ha evolucionat des del model mèdic i rehabilitador de la discapacitat cap al model social, primer integrador i després inclusiu.

